

hall Planı (İzmir 1951); *International Trade* (Kâbil 1954); *Eskişehir Üniversitesi* (Ankara 1961); *Genel İktisat Teorisi* (İstanbul 1964); *Some Suggestions for Economic Cooperation of RCD Countries* (Karaçi 1965); *Avrupa Ekonomik Topluluğu* (İstanbul 1966); *La Turquie, La Grece et la CEE* (Ankara 1966); *Türkiye Ortak Pazar Anlaşması'nın Özel Sektöre Yüklediği Görev ve Mükellefiyetler* (İstanbul 1967); *Obligations imposees par l'Accord D'Association entre la Turquie et la CEE* (Eskişehir 1967); *Ortak Pazar Kavramları* (Ankara 1969); *Genel İktisat Teorisi Dersleri* (Eskişehir 1978); *Genel Ekonomi I (Giriş-Mikro Analiz)* (İlhan Uludağ ile, İstanbul 1981); *İktisada Giriş (Temel Kavramlar ve Prensipler)* (İstanbul 1992); "Ekonomik Bütünleme Girişimleri", *Avrupa Ekonomik Topluluğu Birinci Eğitim Semineri* (İstanbul 1983); *Anadolu'da Bir Üniversitenin Kuruluş Öyküsü* (Eskişehir 1995); *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi* (ortak yayın, İstanbul 2001); *80 Yıl Cumhuriyet'e Yaşıt Bir Hayat* (İstanbul 2004).

KAYNAKÇA

Oğuz, Orhan. *Anadolu'da Bir Üniversitenin Kuruluş Öyküsü*. İstanbul 1995.

a.mlf. *80 Yıl Cumhuriyet'e Yaşıt Bir Hayat*. İstanbul 2004.

a.mlf. v.dğr. *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul 2004.

Oğuz, Sedefhan. *Prof. Dr. Orhan Oğuz'un Yaşam Öyküsü*. Eskişehir 2020.

Yıldırım, Şener. *Orhan Oğuz'un Eskişehir Yükseköğretim Tarihine Katkıları*. YLT, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2011.

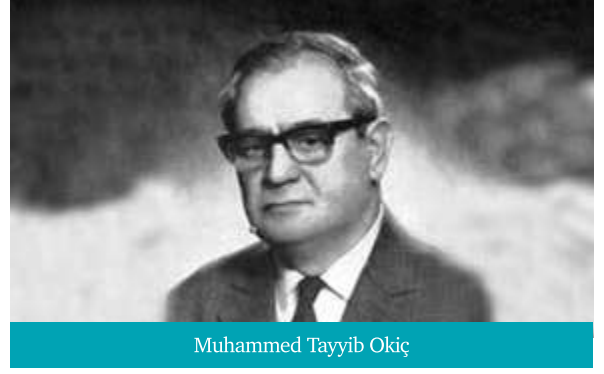
◆ Sedefhan OĞUZ

OKIÇ, MUHAMMED TAYYİB

(1902-1977)

İslamî ilimlere dair çalışmalarıyla tanınan Bosnalı âlim.

Bosna-Hersek'in Tuzla sancağındaki Gračanitsa kasabasında doğdu. Babası, Osman Kaptan Medresesi müderrisi ve müdürü Mehmed Tefvik Efendi, annesi Hasibe Hanım'dır. İlk eğitimini fıkıh ve tefsir alanlarında uzman bir âlim olan babasından aldı. Ardından Saraybosna Bozacı Hacı Hasan Efendi İslam Mekteb-i İbtidâisi'ni bitirdi (1916).

Muhammed Tayyib Okıç

Daha sonra Bendbaşı Rüştüye Mektebi'ne geçti ve 1920 yılında ilahiyat koleji olan Okružna Medresa'dan, 1925'te de İslam Hukuku ve İlahiyat Mektebi'nden mezun oldu. Bu yıllarda hem yazdığı şiirleri hem de Arapça'dan yaptığı çok sayıda edebî metin çevirileri çeşitli mecmualarda yayımlandı. Eğitim öğretim hayatını sadece İslamî ilimlerle sınırlı tutmadı ve Zagreb Üniversitesi'nde Latin Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü (1926) ve Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1930). Aynı senelerde Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde lisans diploması (1929); Şark Dilleri Fakültesi'nin Arap, Türk (1928) ve Fars Dili ve Edebiyatı (1930) bölümlerinden de sertifika aldı. 1931'de Paris Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde *Hasan Kâfi de Bosnie, sa vie et ses oeuvres, avec la traduction de son ouvrage Nizâmu'l-Ulemâ* başlıklı doktora tezini yazdı. II. Dünya Savaşı'nın akademik hayatı zorlaştırmasının bir neticesi olarak yayıma hazır haldeki tezini matbaada basamadığından ötürü üniversiteden doktor unvanını alamadı. Paris'in birçok yeri gibi tezin içinde bulunduğu binanın da bombalanmasından dolayı doktora çalışması içindeki bütün materyallerle birlikte yok oldu. Paris'ten döndükten sonra iki yıl süreyle Saraybosna'daki Şeriat Lisesi'nde hocalık yaptı. 1934-1941 yılları arasında Üsküp'te bulunan Kral I. Aleksandr'ın Büyük Medresesi'nde görev yaparak Kur'an, hadis, tefsir, Arapça, Sırpça ve İslam tarihi dersleri okuttu. Üsküp kütüphanelerinde Türk-İslam tarihi ve sanatı hakkında araştırmalar yaptı, 1939 yılında Belgrad Üniversitesi'nde Şarkiyat, Sırp-Hırvat dili ve edebiyatı ile Yugoslavya tarihi disiplinlerinde profesörlük unvanı kazanarak görev yapmaya başladı. Bu dönemde dört ay kadar Tunus Zeytûniye Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı Yüksekokulu'nda uzmanlık düzeyinde özel bir eğitim aldı. Türkiye'nin Belgrad Büyükelçiliği'nde bir müddet tercümanlık ve sekreterlik yaptı. II. Dünya Savaşı'nın son yılında (1945) Türkiye'nin Almanya ile bütün diplomatik ve ekonomik ilişkileri kesilirken bütün elçilik çalışanları Almanya tarafından esir alındı; yaklaşık sekiz ay Almanya'da esir olarak

kaldı. Savaşın ardından Türkiye'ye geldi (10 Nisan 1945). Ömrünün sonuna kadar Türkiye'de kalmasına karşın Türk vatandaşı olmadı ve Yugoslavya hükümeti tarafından vatandaşlıktan çıkarıldığı için "haytmatlos" (vatansız) statüsünde yaşadı.

Türkiye'ye geldikten sonra bazı özel şirketlerde çalışarak ve tercümanlık yaparak geçimini sağlamaya çalışırken İstanbul Başbakanlık Arşivi'ndeki araştırmalarını sürdürdü. 6 Mart 1950 tarihinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde sözleşmeli profesör olarak işe başladı ve üniversite senatosu hadis alanında profesörlük unvanı verdi. Temel İslam Bilimleri Başkanlığı yaparken kurduğu tefsir ve hadis kürsülerini yönetti. Bir dönem İslam Hukuku ile Türk-İslam Edebiyatı kürsülerini yönetti. 1964 yılında Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nde tefsir ve hadis dersleri verdi. 1969 yılında anlaşılmasın sebebi yüzünden Ankara Üniversitesi ile ilişkisi kesilirken 1971'de Konya Yüksek İslam Enstitüsü ile olan sözleşmesi de feshedildi. 1973 yılının Nisan ayında Erzurum Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'ne atandı ve vefatına kadar bu fakültede akademisyen olarak çalıştı. Evlenmeden sürdürdüğü hayatı 9 Mart 1977 tarihinde Erzurum'da sona erdi. Vasiyeti doğrultusunda Saraybosna'da doğduğu topraklara defnedildi. Ömrü boyunca topladığı eşsiz kitaplardan oluşan kütüphanesi vasiyeti üzere Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nce satın alındı.

Türkiye yüksek eğitim alanına özellikle ilahiyat eğitimine çok yönlü katkılar verirken yaptığı özgün yayınlar, yetiştirdiği öğrenciler ve verdiği derslerle Türkiye'deki İlahiyat Fakültesi ve İslamî ilimler akademik alanının şekillenmesinde belirleyici bir rol oynadı. Sadece İslamî ilimler uzmanı değildi, aynı zamanda filolog, Türkolog, Balkanolog ve Slavolog idi. Slav dillerini, Türkçe, Farsça ve Arapça'yı, Osmanlıca'yı, Paris'te eğitim aldığından dolayı Fransızca'yı iyi kullanırdı. Osmanlı döneminde Yugoslavya'da yaşamış önemli kişilere dair biyografik çalışmalar yaptı. Yugoslavya'daki mimari yapılara dair incelemeler yapmakla birlikte, Yugoslavya arşivlerinde bulunan Arapça, Farsça ve Türkçe eserlere ilişkin tetkikler yaparak bunların kayıt altına alınmasını sağladı. Türkiye kütüphanelerinde bulunan Bosna-Hersekli âlimlere ait yazma eserlerin envanterini çıkardı.

Türkiye'de yetişmelerine katkıda bulunduğu kimseler arasında Talât Koçyiğit, İsmail Cerrahoğlu, Mehmet Sait Hatiboğlu, Ali Osman Koçkuzu, Süleyman Ateş ve Esat Kılıçer, Osman Cilali, Şerafetin Gölcük, İhsan Süreyya Sırma, Abdülkadir Şener ve Mahmut Esat Coşan, Hüseyin Küçükkalay, Hulusi Kılıç, Fuat Sezgin gibi isimler sayılabilir.

1956 yılında Türk Tarih Kongresi'ne sunduğu "Osmanlı Devrinde Balkanlar'daki İhtidalarla İlgili Bazı Vesikalar" başlıklı tebliği akademik çevrelerde büyük ilgi gördü. Üsküp İlim Cemiyeti, Viyana Islamischer Kulturbund; Üsküp Sırp-Hırvat Dil ve Edebiyat Cemiyeti, Üsküp Etnoloji Cemiyeti, Bosna-Saray Gayret İslam Kültürel Cemiyeti gibi edebî ve bilimsel cemiyetlere üye idi. Paris'teki "Société Asiatique" ile Londra'daki "Royal Asiatic Society" de üye olduğu kuruluşlardandı. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan *İslâm Ansiklopedisi* ile *Türk Ansiklopedisi*'nde çeşitli maddeler yazdı ve çeviriler yaptı.

Bir kısmı ders notlarına dayanan, tefsir ve hadis alanlarında mühim bir boşluğu dolduran kitapları arasında, *Islamska Tradicija* (Saraybosna 1936, 1982); *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler* (İstanbul 1959); *Kur'ân-ı Kerîm'in Üslûb ve Kıvrâatı* (Ankara 1963); *İslâmiyet'te Kadın Öğretimi* (Ankara 1981); *Tefsir ve Hadis Usûlünün Bazı Meseleleri* (İstanbul 1995) sayılabilir.

"Orientalistika u Jugoslaviji" (Pregled, Saraybosna, Temmuz-Ağustos 1934, s. 407-415) başlıklı makalesinde Yugoslavya'daki oryantalist çalışmaların doğuşunu ve gelişimini incelerken, "Sarı Saltuk'a Ait Bir Fetva" (*Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/1 [1952], s. 48-58) unvanlı makalesi akademik çevrelerin dikkatini çekmiştir. Yusuf Ziya Yörükân'ın "Sarı Saltuk" makalesine "Bir Fetva Münasebetiyle" başlığıyla yazdığı tenkit yazısına "Bir Tenkidin Tenkidi" (*Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/2-3 [1953], s. 219-290) makalesiyle verdiği cevap ilmi tenkidin nasıl olması gerektiğinin örneklerindedir. "İslâmiyet'te İlk Nüfus Sayımı" (*Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/1 [1969], s. 11-20) başta olmak üzere bilimsel makaleleri arasında şunlar sayılabilir: "Ahidlerin Yerine Getirilmesi" (*T.C. Diyanet İşleri Reisliği 1960 Yıllığı*, Ankara 1960, s. 15-23); "Şemsu'l-E'imme es-Sarahsi'nin Şarhu's-Siyari'l-Kabîr'inin Türkçe Tercümesi ve Mütercim Mehmed Münib Ayıntabi'nin Diğer Eserleri" (*900. Ölüm Yıldönümü Münasebetiyle Büyük İslâm Hukukçusu Şemsu'l-E'imme es-Serahsi Armağanı*, Ankara 1965, s. 27-42); "Hadiste Tercüman" (*Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/1 [1966], s. 27-52); "Hz. Peygamber Döneminde Kur'ân-ı Kerîm Öğretimi" (*Haksess Dergisi*, 3 [1967], s. 8-9); "Gazi Husrev Beğ ve Onun Saraybosna'daki Camiine Bir Minare Daha İlâve Edilmesine Dair Bir Vesika" (*Necatî Lugal Armağanı*, Ankara 1968, s. 463-499); "Kur'ân-ı Kerîm'i Taklid Teşebbüsleri" (*Diyanet Dergisi*, 10/104-105 [1971], s. 7-13); "Çeşitli Dillerde

Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Terce-meleri” (Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, sy. 1 [1975], s. 17-78).

KAYNAKÇA

Baliç, İsmail. “M. Tayyib Okiç (1902-1977)”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*. 7/1-2 (1978), s. 330-336.

Cerrahoğlu, İsmail. “Prof. Muhammed Tayyib Okiç’in İlmî Çalışmaları ve Eserleri”. *Prof. M. Tayyib Okiç Armağanı*. Ankara 1978, s. XIII-XXVIII.

Cilacı, Osman. “Tayyib Hoca’dan Hatıralar”. *Prof. M. Tayyib Okiç Armağanı*. Ankara 1978, s. XLIX-LI.

Ertan, Veli – Küçük, Hasan. *Cumhuriyet Devri Din Eğitimi, Din Müesseseleri ve Din Âtîmleri*. İstanbul 1976, s. 120-129.

Hatiboğlu, İbrahim. “Okiç, Muhammed Tayyib”. *DİA*. 2007, XXXIII, 336-338.

Prof. Muhammed Tayyib Okiç’in Hayatı ve Eserleri. Ankara 1969 (Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1968-1969 Albümü’nden ayrı basım).

Šabanović, Hazim. “Arap i Južni Sloveni”. *Enciklopedija Jugoslavije*. Zagreb 1955, I, 151.

Traljic, Mahmud. “(In Memoriam) Muhamed Tajib Okiç”. *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*. sy. 7-8 (1982), s. 275-277.

Tülücü, Süleyman. “Merhum Prof. M. Tayyib Okiç’in Eserleri Üzerine”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 5 (1982), s. 253-257.

◆ Salih TUĞ

◆ Süleyman KIZILTOPRAK

OKUL bk. MEKTEP

OKUL AİLE BİRLİĞİ

Okullara destek olmak amacıyla öğretmenler, okul idaresi ve velilerden oluşan birlik.

Çocuğun eğitim öğretimi için yalnızca okulda yapılan çalışmalar yeterli olmamaktadır. Eğitimde ailenin desteğini de almak ayrı bir önem taşımaktadır. Bu düşünce okul-aile birliklerinin kurulmasına zemin hazırlamış, Cumhuriyet’in ilk yıllarında “himaye heyetleri” adı verilen heyetler kurulmuştur. Türkiye’deki okul-aile birliklerinin öncüsü olarak kabul edilen himaye heyetleri 1931 yılındaki

İlkokullar Himaye Heyeti Talimatnamesi ile kurulmuşlar ve nizamnamesi gereği her yıl yenilenmişlerdir. Başlıca amaçları; muhtaç çocukları himaye etmek, onların sağlık, temizlik, devam sorunları ile ilgilenmek, ders eğitim araç gereçlerine katkıda bulunmak ve okul ile öğrencilerin maddi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Himaye heyetleri bu amaçla yardımlar dışında Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlardan da destek görmüştür. 1937-1938 eğitim öğretim yılında İstanbul sınırları içinde bulunan resmî ilkokullardaki 57.653 öğrenciden 14.526’sının yoksul ve yardıma muhtaç olduğu himaye heyetleri tarafından tespit edilmiştir. Bu yüzden daha fazla yardım yapabilmek için çalışmalar arttırılmış ve okul himaye heyetleriyle diğer hayır müesseselerinin ilkokullarda yardım ettikleri öğrenci sayısı arttırılmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında bu ihtiyaç daha da artmıştır.

III. Millî Eğitim Şûrası’nın (2-10 Aralık 1946) gündem maddelerinden biri aile ile okul arasında iş birliği sağlanması için gerekli önlemlerin alınması idi. Bu amaçla şûrada “aile-okul iş birliği komisyonu” kuruldu. Komisyon her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de yeni hayat gelişmelerinin okul ve aile arasında daha fazla iş birliğini gerekli kıldığı konusu üzerinde odaklandı. İlkokullarda faydalı olmak için kurulan himaye heyetlerinin yer yer ciddi katkıları olduğu üzerinde duran komisyon aile ve okul birlikleri ile eğitimde toplum ve okul iş birliğinin daha sağlıklı gelişeceğini belirtep okul-aile birliklerinin okuldaki öğretmenler, öğrenci, aile veya velilerinden kurulacağını açıkladı. Bu çerçevede şûrada okul-aile birlikleriyle ilgili çeşitli kararlar alınmış ve bu birliklerin kurulmasının kolaylaştırılması istenmiştir (bk. Millî Eğitim Şûraları).

Bu şûradan sonra hazırlanan ve Talim ve Terbiye Kurulu’nun 31 Ocak 1947 tarih ve 25 sayılı kararıyla yayımlanan Okul-Aile Birliği Yönetmeliği bu alanda yayımlanan ilk yönetmeliktir. Yönetmelikle ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki bütün eğitim kurumlarında okul-aile birliği kurulacağı belirtilmiştir. Okul içerisinde faaliyette bulunan bir kurul olarak tasarlanan okul-aile birliklerinin doğal üyeleri öğretmenler ve öğrenci velileriydi. Öğrencinin okuldan ayrılmasıyla velinin üyeliği kendiliğinden düşmekteydi. Fakat bu durumdaki velilerin üyeliklerinin devam etmesini istiyorlarsa yazılı olarak başkanlığa başvurmaları gerekiyordu. Okul-aile birliğinin organları genel kurul ve yönetim kuruluydu. Genel kurulun her eğitim öğretim yılının başında toplanması planlanmıştı. Genel kurul, yönetim kurulunun tamamlanan ders yılına ait çalışma raporu ile yeni başlayan ders yılında na-